

gelig kun af begrænset interesse, men den lokalhistoriker, der søger at udtømme sine kilder, kan ikke undlade at tage hensyn til dem i sine forsøg på at opspore stoffet, selv om de større bibliografier er tvunget til at gå uden om dem.

Det er avisartiklerne, der har særlig betydning blandt det stof, der er udeladt. Ganske vist bringer Avis-Kronik-Index (fra 1940) en del, men også den bringer kun et udvalg, og det er ikke foretaget efter lokalhistoriske synspunkter, og hvis man vil overføre samtidshistorien til det lokalhistoriske plan, er det uundgåeligt at gennemse dagspressen og foreningstidsskrifterne. Som et andet eksempel kan det anføres, at Sønderjysk Månedsskrift 1973, s. 360–374, bringer en liste over 349 avisartikler fra 1972 med landsdelens historie og kultur som emne. Formentlig vil kun den stedkendte kunne afgøre, hvad der har interesse af det stof, de lokale aviser bringer, og også af denne grund ville det være urimeligt at forlange, at Bente Pedersen skulle tage hensyn til det, men for lokalhistorien kan det ikke være ligegyldigt.

De ovenstående bemærkninger skulle nødtigt give det indtryk, at de to årsbibliografier er mangelfulde. De er udtømmende inden for den begrænsning, der er naturlig, og lokalhistorikeren kan her finde sidestykker – og modstykker – til, hvad han kender fra sin egen egn, så han undgår at slippe helheden af syne og stirre sig blind på sit hjemsteds fortræffelighed. Bibliografierne er udgivet af Den danske historiske Forening og Dansk historisk Fællesforening. Både udgivere og forfatter fortjener tak for dette værdifulde hjælpemiddel.

Helge Sjøgaard

Sproghistorien fuldført

PETER SKAUTRUP: DET DANSKE SPROGS HISTORIE. REGISTRE.
Gyldendal 1970. 360 s. 50 kr.

Med et grundigt registerbind til professor Skautrups skelsættende værk har udgiveren, Det danske Sprog- og Litteraturselskab, på afgørende vis øget den i de fire bind bragte historiske fremstillings anvendelsesmuligheder.

Bindet, som i omfang overgår 1. og 4. bind, er systematisk inddelt i flere alfabetisk opstillede afsnit, en disposition som letter brugen af de mange enkeltheder. Først anføres forfatter- og kildefortegnelse med angivelse af de steder i bindene, hvor behandlingen findes, idet materialet i de enkelte binds litteraturlister er medciteret. Det derefter følgende sagregister har over 3800 opslagsord. Artiklerne er udførligt udarbejdede. Som eksempel kan nævnes, at der opstilles 11 artikler for ordpartiklen -en med forklaring af dennes funktion, og der er talrige krydshenvisninger ved opregning af de mange emner. I artiklerne henvises dels til ordenes herkomst, dels til anvendelsen, og alle de faktorer, som har spillet en rolle ved sprogets udformning, er medtaget.

Hovedparten af bindet optages af ordregistret med mere end 31.000 opslagsord, i sig selv en fuldspækket ordbog. Af særlig nytte er herunder efterledene, der er behandlet på lige fod med selvstændige ord, og den store mængde af stednavne og personnavne, som hovedregel anført i den nu brugte form. Fortegnelsen opfører de mangeartede elementer og orddannelser i rigssproget og dialekterne, i talesprog såvel som i skriftsprog. Denne liste rummer en mangfoldighed af eksempler på sprogets udtryksmuligheder og vidner om værkets sjældne spændvidde.

Til disse hovedafsnit er føjet en fortegnelse over de i tekstbindene anbragte plancher og kort samt en definition af de fagudtryk, som forfatteren har anvendt. En oversigt over forkortelser, især ved kildetitler, og en mindre rettellesliste slutter bindet.

Den indholdsmættede sproghistorie er hermed blevet forsynet med en nøgle, der lukker op for et væld af væsentlige træk i dansk'ens udvikling. Bindet viser den agtpågivenhed, hvormed modersmålets vilkår gennem tiderne er fulgt i værket, og med denne afsluttende oversigt er der åbnet let adgang til at udnytte oplysningerne både om sagforhold og ordforråd. Medens den kronologiske gennemgang i de fire bind ved sin fylde af udviklingstræk i alle sproglag op til vor tid er fængslende læsning, er registrene en håndbog af praktisk værdi.

Den kolossale viden, som er nedlagt i værket, tynger det ikke, og enhver som søger slægtens spor og ønsker at udvide sin forståelse af fædrenes kår og sin egen baggrund, høster udbytte af læsningen.

»Det danske Sprogs Historie« påbegyndtes i 1944 i en for folket særlig truet situation og har været en menneskealder undervejs. Med sejhed har dens skaber samlet de mangehånde tråde til et rigt nuanceret tæppe, idet han har haft et sikkert blik for sammenhængen. Bag forfatterens ord mærkes hans følelse for det stærke og ømme i sproget, og han har grund til at ranke ryggen efter fuldførelsen.

I sammenligning med litteraturhistorien, som ret hyppigt har været genstand for behandling, har sproghistorien ført en tilbagetrukken tilværelse. Med Skautrups sproghistorie er der udført en bedrift, som tjener ham og Det danske Sprog- og Litteraturselskab til hæder. Selskabet, som stiftedes 1911, overdrog opgaven til Skautrup ene mand, og der er herigennem tilvejebragt et værdigt sidestykke til den af selskabet udgivne store danske ordbog.

De første bind af sproghistorien er genoptrykt, og det må håbes, at den vil vinde fortjent udbredelse. Først nu er værket blevet en helhed.

Rikard Hornby